

ภาพ: หน้าปกหนังสือจิวถังชู (ฉบับ ค.ศ.1975)

ที่มา: <https://citly.me/Hyrpt>

อุ๋เจ๋อเทียนในบันทึกเก่าสุด “จิวถังชู” (旧唐书/Jiu Tangshu)
ประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนสมัยห้าราชวงศ์สิบรัฐ (ค.ศ. 907-960)
Wu Zetian in the Earliest Record, “Jiu Tangshu” (旧唐书),
the Writing of Chinese History in the Five Dynasties
and Ten States Period (907-960)

NingRong Yang¹

E-mail: ningrongy@gmail.com

ดรรารัตน์ เมตตาริกานนท์²

Dararat Mattariganond

ธนนันท์ บุนวรรณา³

Thananan Boonwanna

Received: March 14, 2022

Revised: June 24, 2022

Accepted: June 27, 2022

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาลุ่มนำโขงศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Bachelor of Arts program students, Department of Mekong Studies, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Khon Kaen University.

² รองศาสตราจารย์สาขาลุ่มนำโขงศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Associate Professor, Department of Mekong Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Khon Kaen University.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาลุ่มนำโขงศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Assistant Professor, Department of Mekong Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Khon Kaen University.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนที่ปรากฏในบันทึกเก่าสุด “จิวถังชู” (旧唐书/Jiu Tangshu) ประวัติศาสตร์จีนสมัยห้าราชวงศ์สืบรู้ว่าเนื้อหาเป็นอย่างไร โดยใช้วิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร จิวถังชูเป็นหลัก ผลการศึกษาพบว่า การบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนใน “จิวถังชู” มีเนื้อหาแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรก ช่วงดำรงตำแหน่งจักรพรรดินี โดยมีการบันทึกเนื้อหามากที่สุด (ร้อยละ 78) ได้แก่ (1) การแต่งตั้งหรือลงโทษขุนนาง โดยได้รับการบันทึกมากที่สุดถึงร้อยละ 31 (2) การให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนชื่อรัชศกและพระราชทานอภัยโทษมีเนื้อหาถึงร้อยละ 26 (3) การสร้างและการจัดกิจกรรมเช่นไหว้หลายอย่างที่ท้องพระโรง หมิงตัง (明堂/Mingtang) ร้อยละ 12 และ (4) การบันทึกเกี่ยวกับภัยพิบัติและคำสั่งบรรเทาสาธารณภัย ร้อยละ 9 ส่วนที่สอง ช่วงก่อนขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียน (ร้อยละ 22) เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับ (1) โอรสของอู่เจ๋อเทียน มากสุดถึงร้อยละ 9 (2) การเข้าสู่ราชสำนักในฐานะพระสนม และการไต่เต้าเข้าสู่ตำแหน่งพระอัครมเหสี ร้อยละ 8 และ (3) บันทึกเรื่อง การยึดอำนาจ การเมืองการปกครองในฐานะหวงไท่โฮ่ว (皇太后/HuangTaihou) พระพันปีหลวง ร้อยละ 5 ในรายการบันทึกเนื้อหามีทั้งด้านบวกและด้านลบ

คำสำคัญ: อู่เจ๋อเทียน ประวัติศาสตร์จีน สมัยห้าราชวงศ์สืบรัฐ

Abstract

This research paper aimed to study the story of Empress Wu Zetian in the earliest record, “Jiu Tangshu” (旧唐书), the writing of Chinese history in the Five Dynasties and Ten States Period using the historical method. “Jiu Tangshu” (旧唐书) was mainly analysed. The results revealed that the record of Empress Wu Zetian in “Jiu Tangshu” was divided into two parts. The first part included the stories during the period of being the Empress. The stories in this period were mostly recorded (78%), comprising the following topics: (1) appointment or punishment of nobles (31 %), (2) changes of the name of the era and the royal pardon (26%), (3) creation and organization of various religious

offerings at the Mingtang Hall (明堂) (12%), and (4) disasters and disaster relief orders (9%). The second part included the stories before Empress Wu Zetian's enthronement (22%), consisting of the following topics: (1) the sons of Wu Zetian (9%), (2) entering the court as a concubine and being the Empress Dowager (8%), and (3) seizure of political power as the royal millennium (皇太后) (5%). Both positive and negative contents were recorded.

Keywords: Wu Zetian, the writing of Chinese history, Five Dynasties and Ten States Period

บทนำ

อู่เจ๋อเทียน (武则天/Wu Zetian) เป็นการถอดเสียงตามสำเนียงจากภาษาจีนกลาง ส่วนในเอกสารภาษาไทยบางแห่งอาจออกเสียงว่า บูเช็กเทียน หรือ หวู่เจ๋อเทียน เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในบทความนี้จะใช้คำว่า อู่เจ๋อเทียนตามสำเนียงภาษาจีนกลาง อู่เจ๋อเทียนเป็นสมมลำดับชั้น⁴ ของจักรพรรดิถังไท่จง (ครองราชย์ ค.ศ. 626-649) และในสมัยจักรพรรดิถังเกาจง (ครองราชย์ ค.ศ. 649-683) ได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นพระสนมในตำแหน่งจิ่วผิน (九嫔/JiuPin) (มี 9 ตำแหน่ง 1 ในนั้นคือตำแหน่งเจาอี้ (昭仪/Zhaoyi) ในช่วง ค.ศ. 688-705 อู่เจ๋อเทียนได้ขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดินี พระนางทรงได้เปลี่ยนชื่อราชวงศ์ใหม่จากถังเป็นราชวงศ์โจว⁵ (周/Zhou) ซึ่งเป็นการประกาศตนในฐานะกษัตริย์ที่เป็นสตรีเพียงพระองค์เดียวในประวัติศาสตร์จีน อู่เจ๋อเทียนได้ขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดินีโดยทรงยึดอำนาจจากองค์จักรพรรดิถังรูยจง (พระโอรสของพระนางกับจักรพรรดิถังเกาจง) ทำให้ทรงมีอำนาจปกครองราชวงศ์ถึงมานานถึงครึ่งศตวรรษ (Liu, 2013, p. 7)

⁴ ในราชวงศ์ถังระดับชั้นตำแหน่งนางสนมมีดังนี้ 1) ตำแหน่งหวงโฮ่ว (皇后/Queen) เป็นชั้นสูงสุด 2) ตำแหน่งพระชายาชั้น 1 มี 4 ตำแหน่งคือ 1) กุ้ยเฟย (贵妃/GuiFei) 2) ชูเฟย (淑妃/ShuFei) 3) เตอเฟย (德妃/DeFei) 4) เสียนเฟย (贤妃/XianFei) 3) ตำแหน่งจิ่วผิน (九嫔/JiuPin) “เก้าพระสนมเอก” ชั้น 2 มี 9 ตำแหน่ง 4) ตำแหน่งเอ๋อร์ซือซือฟู่ (二十七世妇/ErShiQiShiFu) “ยี่สิบเจ็ดพระสนมชั้นสูง” มี 3 ตำแหน่ง 5) ตำแหน่งไฉเหริน (才人/CaiRen) ชั้น 5 อู่เจ๋อเทียนเข้ามาวังก้อยู่ในตำแหน่งนี้ 6) ตำแหน่งเปาหลิน (宝林/BaoLin) มี 27 คน 7) ตำแหน่งยวีหนวี่ (御女/YuNv) มี 27 คน 8) ตำแหน่งไฉหนวี่ (采女/CaiNv) มี 27 คน (Liu et al., 945)

⁵ คำว่า “โจว” มาจากสมัยโจว เนื่องจากอู่เจ๋อเทียนเชื่อว่าพระนางเป็นลูกหลานตระกูลโจวและมีหน้าที่สืบสายยุทธศาสตร์ของประเทศและความทะเยอทะยานทางการเมืองการปกครองของราชวงศ์โจว

บริบทสังคมจีนสมัยโบราณผู้หญิงเป็นเพศที่ถูกกีดกันออกจากการเมือง และยังมีสถานภาพต่ำกว่าชายในครอบครัวและสังคม นอกจากนี้ ระบบปิตาธิปไตย (父权制/Fuquanzhi) ในสังคมศักดินาของจีนยังส่งผลให้ผู้หญิงอยู่ในฐานะของผู้ที่ไม่อาจเรียกร้อง โดยมีหน้าที่แค่เพียงเชื่อฟังเท่านั้น ในคัมภีร์หลี่จี้ (礼记/Liji) บท “อิ๋หลี่ ซังฝู่ จื่อเซี่ยจ้วน” (仪礼·丧服·子夏传/Yili Sangfu ZixiaZhuan) ของสำนักขงจื้อซึ่งบันทึกกฎและข้อบังคับสำคัญของสังคมจีนโบราณได้กล่าวถึงสถานะของผู้หญิงไว้ว่า “ผู้หญิงเป็นผู้ปฏิบัติตาม หากยังไม่แต่งงานให้ปฏิบัติตามบิดา เมื่อแต่งงานแล้วต้องปฏิบัติตามสามี เมื่อสามีตายให้ปฏิบัติตามบุตรชาย” อย่างไรก็ตาม อุ๋เจ้อเทียน ในฐานะผู้หญิงในสังคมจีนโบราณ กลับเป็นสตรีคนแรกและคนเดียวที่ได้รับการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์จีนในฐานะกษัตริย์ และมีบทบาทสำคัญในสังคมศักดินาที่ผู้ชายครองความเป็นใหญ่ นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จักรพรรดินีอุ๋เจ้อเทียนจึงเป็นตัวแทนของสตรีที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทางประวัติศาสตร์ และได้รับความสนใจจากแวดวงวิชาการมาอย่างต่อเนื่อง

หากพิจารณาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่า มีประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับอุ๋เจ้อเทียน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง นโยบาย การแต่งตั้ง ขุนนาง กฎหมายในยุคของอุ๋เจ้อเทียน เช่น ในงานของ Zhang (2014) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาการเมืองการปกครองที่ใช้ขุนนางโหดร้าย ในยุคอุ๋เจ้อเทียน (武则天时期的酷吏政治研究) เน้นศึกษาการเมืองการปกครองที่ใช้ขุนนางไม่ดี (ขุนนางที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรุนแรงและการลงโทษคนที่ต่อต้านอย่างเข้มงวด) งานศึกษาของ Qie (2019) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับการคัดเลือกขุนนางในยุคอุ๋เจ้อเทียน (武则天时期选官研究) เน้นศึกษารายละเอียดบางส่วนของระบบการคัดเลือกขุนนางในยุคอุ๋เจ้อเทียนเพื่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงระบบเหล่านี้ และ Yin (2011) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพระราชทานอภัยโทษในยุคอุ๋เจ้อเทียน (武则天时期的大赦) เน้นศึกษาเหตุผล บริบทและผลกระทบที่เกิดจากการพระราชทานอภัยโทษในยุคอุ๋เจ้อเทียน และผลกระทบต่อราชวงศ์ถัง ในภายหลังหรือยุคหลัง เป็นต้น กลุ่มที่สอง ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในยุคอุ๋เจ้อเทียน เช่น งานศึกษาของ Jiao (2012) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาอุ๋เจ้อเทียนและพุทธศาสนา (论武则天与佛教) เน้นศึกษาบทบาทของอุ๋เจ้อเทียนในการส่งเสริมการพัฒนาพุทธศาสนาในราชวงศ์ถัง อิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อการเมือง

เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในช่วงนั้น กลุ่มที่สาม งานศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ
วรรณกรรม บทกวี เรื่องเล่า และภาพลักษณ์ของอู่เจ๋อเทียน เช่น งานของ Liu (2013)
ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของอู่เจ๋อเทียน (武则天形象
演变研究) เน้นศึกษาพลวัตและการแพร่หลายของภาพลักษณ์อู่เจ๋อเทียน และงานของ
Si (2014) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาบุคลิกภาพและความสัมพันธ์มนุษย์ที่สำคัญ
ของอู่เจ๋อเทียน (武则天的人格与重要人际关系考论) และกลุ่มที่สี่ ศึกษาในประเด็น
ที่เกี่ยวข้องกับอู่เจ๋อเทียนที่ปรากฏในละคร หรือภาพยนตร์ เช่น Cheng (2014)
ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาภาพลักษณ์ของอู่เจ๋อเทียนในละครโทรทัศน์ (电视剧中的
武则天形象研究) เน้นศึกษาภาพลักษณ์ของอู่เจ๋อเทียนในละครโทรทัศน์

จากงานศึกษาข้างต้นพบว่า แม้จะมีงานที่ศึกษาอู่เจ๋อเทียนผ่านแง่มุมทาง
ประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครองจำนวนมาก แต่ในจำนวนงานดังกล่าวผู้เขียน
ยังไม่พบว่ามียานใดเลือกใช้ “จิวถังชู” (旧唐书/Jiu Tangshu) มาเป็นเอกสารหลัก
ในการศึกษา ซึ่งเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญที่ราชสำนักจีนเขียนขึ้นในสมัย
ห้าวราชวงศ์ลิบรัฐ (ค.ศ. 907-960) ทั้งนี้ จิวถังชูถือได้ว่าเป็นเอกสารประวัติศาสตร์
ราชสำนักจีนที่เก่าที่สุดของจีนที่มีการเขียนถึงจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียน เนื่องจากเอกสาร
ถังชูในสมัยราชวงศ์ถังได้สูญหายไป ดังนั้น เพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ
อู่เจ๋อเทียน บทความนี้จึงต้องการศึกษา อู่เจ๋อเทียนในบันทึกของราชสำนักจีนที่มีความ
เก่าแก่ที่สุด “จิวถังชู” (旧唐书/Jiu Tangshu) ประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนสมัยห้าวราชวงศ์
ลิบรัฐ (ค.ศ. 907-960) ได้เขียนเกี่ยวกับจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนว่ามีเนื้อหาเป็นอย่างไร
และให้ความสำคัญในเรื่องใดอย่างไร ซึ่งการศึกษาค้นครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการวาง
รากฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนอู่เจ๋อเทียนในยุคต่อมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนในบันทึกเก่าสุด “จิวถังชู” (旧唐书/
Jiu Tangshu) ประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนสมัยห้าวราชวงศ์ลิบรัฐ (รูปแบบและเนื้อหา
ที่บันทึก/เขียน)

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach)

โดยอาศัยการวิเคราะห์ ตีความจากเอกสารจีนโบราณ เนื่องจากหนังสือที่บันทึกอยู่เจี้ยนเทียนของราชวงศ์ถังได้สูญหายไป ส่งผลให้หนังสือที่บันทึกเรื่องราวของอู่เจี้ยนเทียนที่มีอายุเก่าแก่มากที่สุดคือ “จิวถังชู” (旧唐书/Jiu Tangshu) ซึ่งบันทึกประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง เขียนโดย ลิวซู จ้าวยิง เป็นต้น (刘昫/Liu Xu และ赵莹/Zhao Ying) ในสมัยห่าวราชวงศ์ลี้บรรัฐ (907-979) “จิวถังชู”(旧唐书/Jiu Tangshu) จึงเป็นเอกสารหลักที่ใช้ในการศึกษา และผู้วิจัยได้เลือก “จิวถังชู” ฉบับที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1975 (พิมพ์ครั้งที่ 9) มาใช้ในการวิเคราะห์ รวมทั้งได้ใช้วิทยานิพนธ์และบทความที่เกี่ยวข้องในประเทศจีนประกอบการศึกษาอีกด้วย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) บริบททางประวัติศาสตร์จีนและความสำคัญของจักรพรรดินีอู่เจี้ยนเทียน และ 2) ความสำคัญและเรื่องราวของจักรพรรดินีอู่เจี้ยนเทียนที่ปรากฏในประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนสมัยห่าวราชวงศ์ลี้บรรัฐ จิวถังชู (旧唐书/Jiu Tangshu)

1. บริบททางประวัติศาสตร์จีนและความสำคัญของจักรพรรดินีอู่เจี้ยนเทียน

1.1 บริบททางประวัติศาสตร์จีน

ประเทศจีนมีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน โดยมีราชวงศ์เซี่ยเป็นราชวงศ์แรกอยู่ในช่วงประมาณ 2070-1600 ก่อนคริสตกาล ศูนย์กลางการปกครองแห่งแรกอยู่ที่เมืองลั่วหยาง (洛阳/Luoyang ปัจจุบันคือ มหานครลั่วหยาง มณฑลเหอหนาน) ถัดจากนั้นราชวงศ์ซังได้รับการสถาปนาขึ้นในช่วง 1600 ก่อนคริสตกาล และสิ้นสุดลงเมื่อช่วง 1046 ก่อนคริสตกาล จากนั้นราชวงศ์โจวจึงได้ก่อตั้งขึ้นในช่วง 1046-256 ก่อนคริสตกาล เมืองหลวงคือเมืองเกาเจิง (镐京/Gaojing ปัจจุบันคือ มหานครซีอาน มณฑลส่านซี) ต่อมามีการสถาปนาราชวงศ์ฉินขึ้นเมื่อ 221 ก่อนคริสตกาล และได้มีการย้ายศูนย์กลางอำนาจการปกครองไปยังเมืองเสียนหยาง (咸阳/Xianyang ปัจจุบันคือ มหานครเสียนหยาง มณฑลส่านซี) หลังจากนั้นนับตั้งแต่ 206 ก่อนคริสตกาล ไปจนถึง ค.ศ. 8 ได้มีการสถาปนาราชวงศ์ฮั่นตะวันตกขึ้น มีเมืองหลวงอยู่ที่ฉางอัน (长安/Changan ปัจจุบันคือ มหานครซีอาน มณฑลส่านซี) ในปี ค.ศ. 25-220 เป็นยุคสมัยของราชวงศ์ฮั่นตะวันออก มีการย้ายเมืองหลวงกลับมาที่ลั่วหยาง และในปลายสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออกในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 220-280 บ้านเมืองเกิดความวุ่นวาย

ราชสำนักก่อนแอส่งผลให้จีนแตกออกเป็นสามอาณาจักร หรือที่คุ้นเคยในชื่อ “สามก๊ก” (三国/Sanguo) ได้แก่ เว่ยก๊ก (魏国/Weiguo) สู้ก๊ก (蜀国/Shuguo) และอู๋ก๊ก (吴国/Wuguo) หลังจากยุคสามก๊กสิ้นสุดลง จึงมีการสถาปนาราชวงศ์จิ้นตะวันตก ในปี ค.ศ. 266-316 จากนั้นเชื้อพระวงศ์ของราชวงศ์จิ้นตะวันตกได้สถาปนาราชวงศ์จิ้นตะวันออกขึ้นในปี ค.ศ. 317 และในปี ค.ศ. 420-589 เป็นยุคสมัยของราชวงศ์หนานเป่ย (南北朝/Nanbeichao รัฐเหนือใต้) โดยที่ยุคดังกล่าวมีการแบ่งแยกเป็นสองรัฐ จากนั้นราชวงศ์สุยได้รับการสถาปนาขึ้นในปี ค.ศ. 581-681 หลังสิ้นสุดราชวงศ์สุย จึงเป็นยุคสมัยของราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-907) โดยเมืองหลวง คือ เมืองฉางอัน ภายหลังได้ย้ายไปที่เมืองลั่วหยาง

สำหรับระบบการเมืองการปกครอง ราชวงศ์แรก คือราชวงศ์เซี่ย ซึ่งเป็นสังคมระบบทาส มีระบอบการเมืองการปกครองแบบสืบทอดอำนาจ ทหฺยีสัน และตำแหน่งผ่านทางสายเลือดในตระกูล สำหรับราชวงศ์ถังนั้น มีระบบสังคมแบบศักดินา ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ช่วงสามก๊ก (เมื่อปี 475 ก่อนคริสตกาล) และมีระบอบการเมืองการปกครองในระบบประมุขศักดินา โดยอำนาจสูงสุดเป็นของจักรพรรดิ เมื่อจักรพรรดิสวรรคตตำแหน่งดังกล่าวจะได้รับการสืบทอดโดยสายเลือดโดยองค์รัชทายาทที่เป็นบุตรชายหรือลูกหลานผู้ชายในราชสำนักเท่านั้น สำหรับชนชั้นทางสังคมในสมัยราชวงศ์ถังแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือชนชั้นปกครอง ได้แก่ จักรพรรดิ เจ้าที่ดิน และขุนนาง และอีกกลุ่มคือ ผู้ใต้ปกครอง ได้แก่ ชาวนา เกษตรกร

ในสมัยโบราณสังคมจีนเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ซึ่งได้รับอิทธิพลความคิดมาจากลัทธิขงจื๊อ ในยุคราชวงศ์ฮั่นถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการให้ความสำคัญกับจริยธรรมตามคำสอนลัทธิขงจื๊อ รวมทั้งมีข้อจำกัดที่คอยกำหนดการพูดจาและการปฏิบัติตัวของผู้หญิงเพิ่มมากขึ้น เช่น ในคัมภีร์หลี่จี้ (礼记/Liji) ที่สะท้อนทัศนะเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างชายหญิง (Sun, 2011, p. 151)

“...ผู้ชายอยู่ข้างนอก (ทำงานนอกบ้าน) ผู้หญิงอยู่ข้างใน (ทำงานบ้าน) ผู้ชายไม่เข้า (ไม่ทำงานบ้าน) ผู้หญิงไม่ออก (ไม่ทำงานนอกบ้าน) ...”

การแบ่งพื้นที่ของแต่ละเพศภายในบ้านเปรียบเหมือนการแสดงให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างสถานะของผู้ชายและผู้หญิงในทางการเมือง คือการทหาร และพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ เป็นความรับผิดชอบ และหน้าที่ของผู้ชาย ในขณะที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ทำงานในบ้านและดูแลครอบครัว สามมีอำนาจสูงสุดในบ้าน ทั้งยังเป็นฝ่าย

แบกรับค่าใช้จ่ายและชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ตลอดจนการศึกษาทางศีลธรรม ในขณะที่ผู้หญิงเป็นผู้ที่ต้องได้รับการสั่งสอน (Sun, 2011, p. 151)

นอกจากนี้ในวรรณกรรมเรื่อง “เตียนหญิง” (女誡/NvJie) ของ ปันเจา (班昭/Ban Zhao) นักประพันธ์สตรีคนหนึ่งในยุคราชวงศ์ฮั่นได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมที่ผู้หญิงควรยึดถือเรียกว่า “สามการปฏิบัติตามและคุณธรรมสี่ประการ (三从四德/SancongSide)”⁶ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของผู้หญิง โดยเป็นที่ยอมรับจากชนชั้นผู้ปกครอง และกลายเป็นหลักเกณฑ์สำคัญที่ถูกนำมาชี้นำมาตรฐานทางศีลธรรมของผู้หญิง (Sun, 2011, p. 54)

จากข้างต้นจะเห็นว่า ผู้หญิงในบริบทประวัติศาสตร์จีนได้กลายเป็นเพศที่ถูกกดทับและถูกควบคุมให้อยู่ภายใต้สังคมที่ผู้ชายครองความเป็นใหญ่ สำหรับคุณลักษณะของการเป็นผู้หญิงที่ติดตามที่สังคมจีนโบราณคาดหวังได้ถูกหล่อหลอมขึ้นผ่านหลักคำสอนวรรณกรรม จนในที่สุดได้ถูกนำมาผลิตซ้ำภายในครอบครัวและกลายเป็นบรรทัดฐานชีวิตความดีงามของผู้หญิงในสังคมจีนโบราณ

1.2 ความสำคัญของจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนในประวัติศาสตร์จีน

อู่เจ๋อเทียนประสูติเมื่อปี ค.ศ. 624 และสิ้นพระชนม์ในปี ค.ศ. 705 อู่เจ๋อเทียนเป็นลูกสาวคนที่สองของขุนพลนามว่า อู่ซือเยว่ (武士護/Wu Shiyue) มีตำแหน่งเป็นถึงแม่ทัพเมืองจิงโจว เมื่ออายุได้ 14 ปี ถูกส่งตัวเข้าวังหลวงเพื่อถวายตัวเป็นพระสนมชั้นที่ 5 “ไฉเหริน” ของจักรพรรดิถังไท่จง (ครองราชย์ปี ค.ศ. 626-649) ต่อมาในปี ค.ศ. 649 จักรพรรดิถังไท่จงสวรรคต จึงทำให้อู่เจ๋อเทียนต้องไปบวชเป็นภิกษุณีที่วัดตลอดชีวิต ตามโบราณราชประเพณี แต่ในปี ค.ศ. 650 เมื่อจักรพรรดิถังเกาจง (ครองราชย์ปี ค.ศ. 649-683) ได้เสด็จไปวัดและได้ทรงพบกับพระนางจึงทำให้ได้มีโอกาสเข้าวังอีกครั้งและได้รับการสถาปนาขึ้นในตำแหน่งพระอัครมเหสี ในปี ค.ศ. 655 นอกจากนี้ พระนางยังทรงได้รับสมญานามว่า “ราชินีสวรรค์” (天后/Tianhou) และ “นักบุญสองท่าน (รวมอู่เจ๋อเทียนกับจักรพรรดิถังเกาจง)” (二圣/Ersheng)

⁶ สามการปฏิบัติตาม บันทึกในคัมภีร์หลี่จี้ (礼记/Liji) บท “อีหลี่ ชังฝู่ จื่อเซี่ยจ้วน” (仪礼·丧服·子夏传/Yili Sangfu ZixiaZhuan) คือเมื่อยังไม่แต่งงานปฏิบัติตามบิดา เมื่อแต่งงานแล้วปฏิบัติตามสามี เมื่อสามีตายปฏิบัติตามลูกชาย คุณธรรมสี่ประการ บันทึกในคัมภีร์ “โจวหลี่ เทียนกวน เนย์โจ้” (周礼 天官 内宰/Zhouli Tianguan Neizai) ของนางก้านฉืออาวโสที่ทำหน้าที่สอนมารยาทพิธีการ และความสามารถต่าง ๆ ให้สตรีในราชสำนัก คือ คุณธรรมของสตรี วาจาของสตรี รูปลักษณ์ของสตรี และการงานของสตรี

รวมทั้งยังมีส่วนในการปกครองและบริหารราชการร่วมกับจักรพรรดิถังเกาจงอีกด้วย ตลอดพระชนม์ชีพของพระนางทรงมีพระโอรสธิดาทั้งหมด 6 พระองค์ (พระโอรส 4 พระองค์ และพระธิดา 2 พระองค์) หลังจากการสวรรคตของจักรพรรดิถังเกาจง พระนางทรงอยู่ในฐานะผู้สำเร็จราชการขณะนั้นมีตำแหน่งเป็น “พระพันปีหลวง” (太皇太后/TaiHuangTaihou) และทรงมีอำนาจในการปกครองและบริหารราชการแผ่นดินอย่างเต็มตัว จนกระทั่งปี ค.ศ. 690 ทรงได้ขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระจักรพรรดินี และประกาศให้เปลี่ยนราชวงศ์จากราชวงศ์ถังมาเป็นราชวงศ์โจวแทน และให้ตั้งเมืองลั่วหยางเป็นเมืองหลวง และเมืองฉางอันเป็นเมืองหลวงรอง สมเด็จพระจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนสวรรคตในปี ค.ศ. 705 ขณะมีพระชนม์ได้ 81 พรรษา

อู่เจ๋อเทียนในประวัติศาสตร์สมัยโบราณของจีนถือได้ว่าเป็นสตรีคนแรกและคนเดียวที่สามารถขึ้นครองราชย์ในฐานะกษัตริย์รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในสังคมศักดินา นอกจากนั้น พระนางยังทรงมีผลงานด้านการเมืองการปกครอง โดยที่ระบบการเมืองและเศรษฐกิจของราชวงศ์ถังภายใต้การปกครองของพระนางได้รับการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น ระบบการตรวจสอบขุนนางเคอจูวี่ (科举/Keju) เป็นผลงานที่โดดเด่นและมีความสำคัญที่สุด คือพระนางได้จัดตั้งระบบการสอบคัดเลือกขุนนางฝ่ายทหารขึ้น (He, 2018, p. 4) อีกทั้งพระนางยังได้ส่งเสริมแนวทาง นโยบายและดำเนินการปฏิรูปการเมืองภายในด้านต่าง ๆ เช่น ขนชั้นขุนนาง และเจ้าที่ดิน รวมทั้งส่งเสริมผลผลิตจากการปกครองสังคมในช่วงการปกครองของพระนางทำให้สังคมค่อนข้างมีความมั่นคง ส่งผลให้เศรษฐกิจมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Shi, 1974, p. 37)

ด้านวัฒนธรรม อู่เจ๋อเทียนทรงนิพนธ์บทกวีไว้มากถึง 56 บท บันทึกลงในก๊วานถังซือ (全唐诗/Quan Tangshi รวมบทกวีต่าง ๆ ในสมัยราชวงศ์ถัง) และวรรณกรรมอีกมากกว่า 100 เรื่องในก๊วานถังเหวิน (全唐文/Quan Tangwen รวมบทความต่าง ๆ ในราชวงศ์ถัง) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระนางอู่เจ๋อเทียนทรงเป็นกษัตริย์อีกพระองค์ของราชวงศ์ถังที่ให้ความสำคัญพร้อมทั้งสนับสนุนวรรณคดี (Zhang, 2006, p. 48)

ด้านเศรษฐกิจ พระนางทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร ในปีที่ 2 รัชศกชว่ยกัง (ค.ศ. 686) ได้ทรงนิพนธ์หนังสือเกี่ยวกับการเกษตร เพื่อให้ขุนนางในท้องถิ่นต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรรม

นอกจากนี้ ยังทรงจัดหาพื้นที่ทำการเกษตรให้กับราษฎรที่มีที่ดินน้อยแต่อยู่ในพื้นที่แออัดที่มีผู้คนอาศัยอยู่มาก โดยให้เกษตรกรเหล่านี้ย้ายไปทำการเกษตรในที่ดินว่างเปล่าไร้ผู้คนจับจอง (Han & Zhen, 1974, p. 59)

อย่างไรก็ตาม อุ๋เจ้อเทียนยังทรงมีแง่มุมด้านลบที่ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์เช่นกัน ประการแรก การรับเลือกขุนนางมากเกินไปจนความจำเป็นและไม่ได้ดำเนินการตามระบบอย่างสมบูรณ์ ประการที่สอง การยอมให้ขุนนางที่ไม่ดีทำลายระบบตุลาการอย่างรุนแรง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ขุนนางเหล่านี้ต่อสู้กับผู้ที่ต่อต้านกับระบบการปกครองอุ๋เจ้อเทียน เนื่องจากเมื่อพระนางขึ้นครองราชย์ได้มีการต่อต้านเกิดขึ้น ดังนั้นเพื่อกำจัดฝ่ายที่ทำการต่อต้านพระนางและสร้างฐานอำนาจให้มั่นคง จึงทรงตัดสินบนขุนนางชั่วโหดจำนวนมาก และประกาศใช้นโยบายการก่อการร้ายมาใช้เพื่อกำจัดกลุ่มผู้ที่เห็นต่างจากพระนาง และเป็นการรวมอำนาจการปกครอง และประการสุดท้าย ความฟุ่มเฟือยของพระนาง ซึ่งส่งผลต่อการตรวจสอบการฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยที่พระนางมักมีโครงการสิ่งปลูกสร้างขนาดใหญ่ เช่น พระราชวังและศาสนสถานในศาสนาพุทธที่ต้องใช้เงิน และกำลังคนมหาศาล (Huang, 2017, pp. 41-42)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะพบว่า อุ๋เจ้อเทียนทรงเป็นสตรีที่ก้าวขึ้นมาแก้ปัญหาสำคัญในสมัยราชวงศ์ถัง พระนางทรงมีระบบและมาตรการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาราชวงศ์ถังทั้งในด้านการเมือง การปกครอง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ ให้มีความก้าวหน้า อุ๋เจ้อเทียนทรงเป็นกษัตริย์สตรีที่มีความสามารถอันโดดเด่นและทรงอิทธิพลมาตลอดยุคสมัยของราชวงศ์ถัง ในขณะเดียวกัน เพื่อความมั่นคงของอำนาจทางการเมืองการปกครองของพระนางเองก็ทรงมีแนวทางในการจัดการกับผู้ต่อต้านอย่างรุนแรงและเด็ดขาด ดังจะเห็นได้จากการใช้ขุนนางโหดเพื่อทำลายระบบยุติธรรม ตลอดจนใช้ทรัพยากรจำนวนมากไปกับสิ่งปลูกสร้างขนาดใหญ่จำนวนมาก

1.3 บทที่เกี่ยวกับอุ๋เจ้อเทียนในสมัยราชวงศ์ถัง (นวนิยายแบบสมุดบันทึก)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า เอกสารที่มีการเขียนถึงเรื่องราวของพระนางอุ๋เจ้อเทียนในสมัยราชวงศ์ถังนั้นไม่สามารถค้นหาเอกสารดังกล่าวได้เนื่องจากเอกสารอาจชำรุดสูญหาย สำหรับเอกสารหลักฐานที่บันทึกเรื่องราวของ

อุ๋เจ๋อเทียนที่เป็นทางการนั้น ผู้วิจัยพบว่า ปรากฏอยู่ในรูปแบบนวนิยายแบบสมุดบันทึก (笔记小说/BijiXiaoshuo) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีลักษณะการบันทึกแสดงความคิดเห็นของตัวเอง มีลักษณะเป็นนวนิยายเล่าเรื่องแบบนิทาน และเป็นเรื่องสั้นในรูปแบบสมุดบันทึก หนังสือนี้ประพันธ์ขึ้นโดยขุนนางหนึ่งในราชวงศ์ถัง นอกจากนี้ยังพบการบันทึกในรูปแบบพงศาวดาร โดยเล่มที่เก่าแก่ที่สุดได้รับการเขียนขึ้นในสมัยห่าราชวงศ์ลิบรัฐโดยชื่อว่า “จิวถังชู” (旧唐书/Jiu Tangshu)

สำหรับหนังสือที่ปรากฏในรูปแบบนวนิยายแบบสมุดบันทึก (笔记小说/Biji Xiaoshuo) พบว่า เป็นการบันทึกเกี่ยวกับการกระทำ ตำนานที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก รวมทั้งกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ และขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคม ข่าวลือ เรื่องสนุกสนานในสมัยราชวงศ์ถังตอนต้น โดยเฉพาะในยุคของอุ๋เจ๋อเทียน นอกจากนี้ยังสะท้อนทัศนคติของการต่อต้านพระนางให้เห็นภายในนวนิยายเหล่านี้อีกด้วย

2. อุ๋เจ๋อเทียนในบันทึกเก่าสุด “จิวถังชู” (旧唐书/Jiu Tangshu) ประวัติศาสตร์นิพนธ์จีนสมัยห่าราชวงศ์ลิบรัฐ (ค.ศ. 907-960)

2.1 วัฒนธรรมการเขียนแบบพงศาวดารในจีน

การเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ในประวัติศาสตร์จีนสมัยโบราณมี 4 ประเภท (Luo, 1997, p. 2) ได้แก่ 1) Chronicle (编年体/BiannianTi) หมายถึง การบันทึกประวัติศาสตร์โดยใช้ลำดับ ปี เดือน วัน 2) Biography (纪传体/JizhuanTi) หมายถึง การบันทึกชีวประวัติของบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ 3) จี้ชือเปิ่นโมเถี (纪事本末体/JishibenmoTi) หมายถึง การใช้เหตุการณ์เป็นหลักผ่าน การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง และ 4) เตียนจี้ (典制/Dianzhi) หมายถึง การบันทึกบรรทัดฐานพื้นฐานของรัฐบาลประเภทหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งเป็นหลัก มีการอธิบายกฎหมายและข้อบังคับสมัยโบราณ สำหรับจิวถังชูนั้นเป็นบันทึกแบบที่ 2 คือ Biography (纪传体/JizhuanTi) อันเป็นการบันทึกเรื่องราวชีวประวัติของบุคคล ที่สะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

ส่วนวิธีการจดบันทึกที่ใช้ในการประพันธ์ พงศาวดารจิวถังชู เรียกว่า จี้จวนเถี (纪传体/JizhuanTi/ Biography) ซึ่งเป็นวิธีการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่สะท้อนเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ผ่านเรื่องราวหรือกิจกรรมของบุคคล โดยพิจารณาจากชีวประวัติของคน ๆ นั้น ซึ่งชีวประวัติขององค์จักรพรรดิเรียกว่า “จี้” (纪/Ji) ส่วนของคนทั่วไปจะเรียกว่า “จวน” (传/Zhuan) สำหรับบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์สำคัญเรียกว่า

“ไจจี” (载记/Zaiji) บันทึกระบบประเพณี เศรษฐกิจและอื่น ๆ เรียกว่า “จื่อ” (志/Zhi) และประวัติศาสตร์เหตุการณ์จะถูกจัดเรียงในตารางที่เรียกว่า “เปี้ยว” (表/Biao) ใช้รูปแบบการเล่านี้มาบันทึกข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ “สื่อจี้” (史记/Shiji) เป็นหนังสือประวัติศาสตร์รูปแบบจี้จ้วงที่มีการบันทึกอย่างเป็นระบบเล่มแรกในประวัติศาสตร์จีนสมัยโบราณ บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ นับแต่ตำนานจักรพรรดิเหลือง (黄帝/Huangdi 2697 ก่อนคริสตกาล) จนถึงสมัยฮั่นอู่ตี้ (汉武帝/Hanwudi 141–87 ก่อนคริสตกาล) หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 130 บท 520,000 คำ สะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่าสามพันปีของจีน (Li, 2014, pp. 112-113)

2.2 ภูมิหลังจิวถังชู (旧唐书/Jiu Tangshu) ที่เขียนขึ้นในสมัยห้าราชวงศ์

2.2.1 ภูมิหลังผู้เขียนจิวถังชู

จิวถังชู มีผู้เรียบเรียงคนสำคัญดังต่อไปนี้

1) จางจ้าวหยวน (张昭远/Zhang Zhaoyuan ค.ศ. 893–972) นับเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนในการเขียนจิวถังชู (Jiu Tangshu) โดยที่เขามีส่วนร่วมในการเขียนจิวถังชู รวมเนื้อหาทั้งหมด 200 บท จางจ้าวหยวน เกิดเมื่อ ค.ศ. 893 มีช่วงชีวิตคาบเกี่ยวในช่วงยุคลายราชวงศ์ถังสมัยห้าราชวงศ์จนถึงราชวงศ์ซ่ง ภูมิหลังเป็นคนอำเภอฝ่านฟู่โจว (濮州范县/PuzhouFangxian มณฑลเหอหนาน ในปัจจุบัน) ซึ่งพงศาวดารซ่งบันทึกว่าจางจ้าวหยวนเสียชีวิตในช่วงจักรพรรดิซ่งไท่จงปีที่ห้า ของรัชศกไคเป่า (开宝/KaiBao ค.ศ. 972) เมื่อมีอายุได้ 79 ปี

2) เจียเหว่ย (贾纬/Jia Wei เสียชีวิตเมื่อ ค.ศ. 952) เป็นคนอำเภอจิงต้งโหล่ว (真定获鹿/ZhendingHuolu ปัจจุบันอยู่ในมณฑลเหอเป่ย์) ในช่วงยุคลายราชวงศ์ถัง เจียเหว่ย ได้เคยเข้าสอบจิ้นสือเพื่อเป็นบัณฑิต แม้สอบไม่ผ่านแต่ยังได้รับตำแหน่งขุนนางระดับล่าง เช่น ช่งจุนของกองทัพบก และยี่จ่าย (นายอำเภอ) ตามลำดับ ทำให้เขามีประสบการณ์มากมายในการเขียนจิวถังชูเจียเหว่ยถือเป็นนักเขียนอีกคนที่มีความสำคัญต่อจิวถังชู โดยเขามีส่วนร่วมในการเขียนในปี ค.ศ. 941 แต่ในระหว่างนั้นมีเหตุให้ต้องออกจากการเขียนไปเนื่องจากมารดาตาย และได้กลับมาเข้าร่วมเขียนอีกครั้งในปี ค.ศ. 944 จนกระทั่งบันทึกดังกล่าวสมบูรณ์ นอกจากนี้ ยังได้เขียนบันทึก “ถังเหนียนบูยี้ลู่” (唐年补遗录/TangNianBuyiLu) ที่เป็นบันทึกประวัติศาสตร์นับแต่สมัยถังซวนจง (唐玄宗/TangXuanzong) ถึง ถังอายตี้ (唐哀帝/TangAidi) ค.ศ. 810-907

3) จ้าวหยิง (赵莹/Zhao Ying ค.ศ. 885-951) แม้ว่า จ้าวหยิงจะไม่เคยมีส่วนในการร่วมเขียนจี้วถังซู แต่ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 941-943 เขากลายเป็นผู้ควบคุมและรวบรวมกลุ่มขุนนางเพื่อเขียนจี้วถังซู โดยเขามีหน้าที่สำคัญ ในการเสนอชื่อขุนนางที่มีความสามารถในการเรียบเรียงประวัติศาสตร์ เพื่อเข้ามา ร่วมเขียนจี้วถังซู เมื่อเจียเหว่ยลาพักแล้ว จ้าวหยิงได้รับหน้าที่เป็นผู้จัดทำ ชื่อและ รวบรวมเอกสารประวัติศาสตร์ มาจากอำเภอห้วยอิน (华阴/Huayin ปัจจุบันคืออำเภอ ห้วยิงมณฑลซานซี)

4) หลิวซู (刘昫/Liu Xu ค.ศ. 887-946) เป็นคนจาก อำเภอจูโจวเมืองกวยอี้ (涿州归义/ZhuozhouGuiyi ปัจจุบันอยู่ในมณฑลเหอเป่ย์) ในราชวงศ์โห้วถังจงจง (后唐庄宗/HoutangZhuangzong ค.ศ. 885-926) ดำรงตำแหน่งไท่ซางโปสือ (太常博士/TaichangBoshi) บัณฑิตที่สำนักบัณฑิตอันหลิน (翰林学士/HanlinXueshi) ต่อมาในปี ค.ศ. 944 เขาได้เป็นผู้รับผิดชอบการเขียนจี้วถังซู และมีหน้าที่นำส่งบันทึกดังกล่าวถวายองค์จักรพรรดิ

2.2.2 โครงสร้างและเนื้อหาสังเขปของจี้วถังซูในสมัยห้าราชวงศ์

จี้วถังซู เขียนขึ้นจากพระราชโองการของจักรพรรดิจินเกาจู่ โดยมีพระราชบัญชาให้ขุนนางเรียบเรียงขึ้นในสมัยห้าราชวงศ์โห้วจิน (后晋/Houjin ค.ศ. 940-945) จุดมุ่งหมายคือเพื่อบันทึกเหตุการณ์และแสดงถึงการปกครองของ ราชวงศ์โห้วจินที่สืบทอดต่อเนื่องมาจากระบบการปกครองจากราชวงศ์ถังโดยตรง ดังนั้น จึงถือได้ว่า จี้วถังซูเป็นหนังสือประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-907) เล่มเก่าแก่ที่สุดและที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน ครั้งแรกของหนังสือเล่มนี้คัดลอกเนื้อหา มาจาก ถังสือลู่ (唐实录/TangShilu) และกั๋วสือ (国史/Guoshi) ฉบับเก่าแห่งราชวงศ์ถัง และส่วนที่เหลือเขียนขึ้นมาจากเอกสารประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังประเภทต่าง ๆ เช่น สือลู่ (实录/Shilu) ที่บันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ตามเวลาที่เกิดขึ้น ซึ่งตามประเพณี ราชวงศ์ถังเมื่อจักรพรรดิสวรรคตลงก็จะมีการเรียบเรียงสือลู่ขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สือลู่เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ของสมัยราชวงศ์ถัง ส่วนโกวสือเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ ที่รวบรวมเหตุการณ์ในสือลู่ แล้วนำมาเขียนใหม่โดยมีเนื้อหาที่เน้นการบรรยายเกี่ยวกับ บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์

ส่วนโครงสร้างเนื้อหาสังเขปของจี้วถังซูพบว่า มีจำนวนหน้า ทั้งหมด 5,405 หน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 200 บท ในจำนวนดังกล่าวสามารถจำแนก

ออกได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) “เบ็นจี” (本纪/ Benji) หรือประวัติของจักรพรรดิ (หน้าที่ 1-785) มีจักรพรรดิทั้งหมด 20 พระองค์ที่ได้รับการบันทึกในส่วนนี้ สำหรับจักรพรรดินีอยู่เจ๋อเทียนได้รับการบันทึกลงในส่วนนี้ในบทที่ชื่อว่า “เบ็นจีจักรพรรดินีอยู่เจ๋อเทียน” (หน้าที่ 115-133) 2) “จี้” (志/Zhi) (หน้าที่ 815-2,133) บันทึกเอกสารอย่างเป็นทางการในแต่ละรัชกาล เช่น มารยาท ดนตรี ฎีกา ดาราศาสตร์ ธาตุทั้งห้า ภาษา ตำนาน ตำแหน่งขุนนาง ฯลฯ และบันทึกคำสั่งหรือกิจกรรมทางการเมืองของจักรพรรดินีอยู่เจ๋อเทียน 3) “เล่าจ้วน” (列传/Liezhuàn) (หน้าที่ 2,163-5,398) เป็นบันทึกชีวประวัติบุคคลสำคัญในสมัยราชวงศ์ถัง ส่วนใหญ่เป็นชีวประวัติขุนนาง ส่วนบทที่ 51 (หน้าที่ 2,169-2,170) เนื้อหาตอนนี้เกี่ยวกับนางสนมของจักรพรรดิ ได้บันทึกเรื่องราวการไต่เต้าของจักรพรรดินีอยู่เจ๋อเทียนเริ่มจากตำแหน่งนางเจาอี้ (昭仪/Zhaoyi) จนถึงการเป็นจักรพรรดินี และ 4) ภาคผนวก (หน้าที่ 5,403-5,405) คำนามลิตจี้จู้ชู่ใหม่และคำนามเรียบเรียงจี้จู้ชู่ใหม่

2.3 การบันทึกจักรพรรดินีอยู่เจ๋อเทียนในประวัติศาสตร์นิพนธ์จีน

“จี้จี้ชู่” (旧唐书/Jiu Tangshu) สมัยห้าราชวงศ์สิบรัฐ

ในส่วนนี้ผู้วิจัยใช้ตารางเพื่อแสดงให้เห็นถึงเนื้อหาในจี้จี้ชู่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับจักรพรรดินีอยู่เจ๋อเทียนและเสนอให้เห็นการให้ความสำคัญกับเรื่องอื่น ๆ ดังรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เนื้อหาที่บันทึกเกี่ยวกับอู่เจ๋อเทียนในจื๊อถังชู

ชื่อบท	เนื้อหา/เรื่อง	จำนวนหน้า	ร้อยละ
เป็นจื๊อ (本纪/ Benji) 6	การแต่งตั้งหรือลงโทษขุนนาง	6.5	31
เป็นจื๊อ (本纪/ Benji) 6	การเปลี่ยนชื่อศักราชและการพระราชทาน อภัยโทษ	5.5	26
เป็นจื๊อ (本纪/ Benji) 6 และ “จื่อ” (志/Zhi) 2	ท้องพระโรง หมิงถั่ง (明堂/Mingtang)	2.5	12
เป็นจื๊อ (本纪/ Benji) 6	ภัยพิบัติและคำสั่งการบรรเทาสาธารณภัย	2	9
เป็นจื๊อ (本纪/ Benji) 6	พระโอรสของอู่เจ๋อเทียน	2	9
ลี้จ้วน (列传/Liezhuàn) 1	การเข้าสู่ราชสำนักในฐานะพระสนม	1.5	8
เป็นจื๊อ (本纪/ Benji) 6	อู่เจ๋อเทียนยึดอำนาจการเมืองการปกครอง ในฐานะหวงไท่โฮ่ว (皇太后 /HuangTaihou พระพันปีหลวง)	1	5
รวม	เนื้อหา/เรื่อง	21	100

Note: Show the number of pages that recorded the contents of Wu Zetian from highest to lowest.

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า เนื้อหาส่วนใหญ่ที่บันทึกเรื่องราวของ จักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนในจื๊อถังชู เนื้อหาแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือช่วงดำรงตำแหน่งเป็นจักรพรรดินี โดยมีการบันทึกเนื้อหามากที่สุด (ร้อยละ 78) มีรายละเอียด คือ 1) แต่งตั้งหรือลงโทษขุนนาง จำนวน 6.5 หน้า (ร้อยละ 31) 2) การเปลี่ยนชื่อรัชศก และสั่งให้พระราชทานอภัยโทษ จำนวน 5.5 หน้า (ร้อยละ 26) 3) โถงท้องพระโรง หมิงถั่ง (明堂/MingTang) จำนวน 2.5 หน้า (ร้อยละ 12) และ 4) ภัยพิบัติและคำสั่งบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 2 หน้า (ร้อยละ 9) และส่วนสุดท้ายช่วงก่อนขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียน (บันทึกร้อยละ 22) เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับ 1) พระโอรสของอู่เจ๋อเทียน จำนวน 2 หน้า (ร้อยละ 9) 2) การเข้าสู่ราชสำนักในฐานะพระสนม จำนวน 1.5 หน้า (ร้อยละ 8) และ 3) อู่เจ๋อเทียนยึดอำนาจการเมืองการปกครองในฐานะหวงไท่โฮ่ว (皇太后/ HuangTaihou พระพันปีหลวง) จำนวน 1 หน้า (ร้อยละ 5) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ช่วงดำรงตำแหน่งจักรพรรดินี

ส่วนแรกช่วงดำรงตำแหน่งเป็นจักรพรรดินี มีการบันทึกเนื้อหา
มากที่สุดถึงร้อยละ 78 ได้แก่

1) การแต่งตั้งและลงโทษขุนนาง

ตามการบันทึกในจิวถังชู หน้าที่ 115 ข้อความมีเนื้อหา
ดังนี้

“วันที่ 17 รัชศกแรกหงต้าว (弘道/Hongdao ค.ศ. 683)
แต่งตั้งให้ซีซือเจ้อโจว (泽州刺史/ZezhouCishi ผู้ตรวจการมณฑลเจ้อโจว)
อ๋องหันหยวนเจียว (韩王元嘉/HanwangYuanJia) เลื่อนตำแหน่งเป็น “ไท่เวย์” หรือ
มหาเสนา (太尉/Taiwei ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด) ซีซือยู่โจว (豫州刺史/
YuzhouCishi ผู้ตรวจการมณฑลยู่โจว) อ๋องหยวนยิ่น (滕王元嬰/TengwangYuanYing)
เลื่อนตำแหน่งเป็น คายฝูอี้ท่งซานซี (开府仪同三司/KaifuYitongSansi ตำแหน่ง
เจ้ากรมมีฐานะสูงสุดในบรรดาข้าราชการพลเรือน) ซีซือเซียงโจว (绛州刺史/Jiangzhou
Cishi ผู้ตรวจการมณฑลเซียงโจว) อ๋องหลุยย้ายเลื่อนตำแหน่งเป็นไท่จื่อไท่ซือ (太子太师/
TaiziTaishi) ตำแหน่งมหาราชครู มีหน้าที่คอยให้คำปรึกษาแก่องค์รัชทายาท) เนื่องจาก
อ๋องและข้าราชการสำนักเหล่านี้อยู่ในสถานะอันสูงส่งมีชื่อเสียงและอำนาจมากเกรงว่า
คนเหล่านี้จะกระด้างกระเดื่อง จึงมีการอวยยศที่ยังว่างอยู่เพื่อให้ความสำคัญแก่คน
เหล่านี้”

จากเนื้อหาข้างต้นพบว่า การที่จักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนทรง
แต่งตั้งตำแหน่งทางราชการให้แก่อ๋องหยวนเจียว อ๋องหยวนยิ่น และอ๋องหลุย ด้วยเล็งเห็น
แล้วว่ากลุ่มคนดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจมาก จึงทรงใช้ยศลาบรรดาศักดิ์และตำแหน่งทาง
ราชการเพื่อให้เหล่าเชื้อพระวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการสยบยอมและเข้ากับฝ่ายของพระนาง
จิวถังชุนนอกจากการให้ใช้ยศลาบรรดาศักดิ์ ในบันทึก
ยังพบว่า มีการลงโทษด้วยการสั่งสังหารขุนนางราชสำนักหลี่ และกลุ่มคนที่ต่อต้าน
เนื่องจากความหวาดระแวงและกลัวว่าคนของราชสำนักหลี่จะทำการต่อต้านพระนาง
ตามที่ปรากฏในเนื้อหาหน้า 119 ดังนี้

“ตั้งแต่นั้นมา (กันยายน ค.ศ. 688) ราชสำนักหลี่ได้ถูก
สังหารจนเกือบหมดสิ้นลูกเล็กเด็กแดงตลอดจนคนหนุ่มสาวถูกเนรเทศไปอยู่ชายแดน
และมีการไล่สังหารคนในครอบครัวที่ใกล้ชิดอีกกว่าร้อยละร้อย”

2) การเปลี่ยนชื่อศักราชและการพระราชทานอภัยโทษ

หลังจากที่จักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนทรงมีอำนาจในการปกครองและบริหารราชการแผ่นดิน พระนางทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้เปลี่ยนชื่อรัชศก และมีการพระราชทานอภัยโทษอยู่บ่อยครั้ง ชื่อรัชศกเป็นชื่อที่ราชวงศ์ของจีนใช้เพื่อระบุปีในบันทึกทางประวัติศาสตร์ ส่วนการสั่งให้พระราชทานอภัยโทษ เป็นระบบที่เกิดขึ้นในราชวงศ์อื่น เนื่องจากยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติบางอย่าง เมื่อเกิดภัยธรรมชาติหรือปรากฏการณ์พิเศษทางดาราศาสตร์เกิดขึ้น จะได้รับการพระราชทานอภัยโทษ สำหรับจักรพรรดิความหมายที่ตรงที่สุดของการพระราชทานอภัยโทษ คือการ “ปฏิรูปเก่าให้กับประชาชน” เพื่อลบล้างความผิดที่เคยกระทำขึ้นในอดีตทั้งหมดและเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง นอกจากนี้ ยังเป็นประโยชน์ต่อคนทั่วไปจากการให้อภัย หรือลดบทลงโทษคนเหล่านี้ เพื่อเป็นการสร้างความชื่นชอบ และโน้มน้าวใจในองค์จักรพรรดิ ผลที่ได้ตามมาคือความภักดีที่มีต่อราชวงศ์ ในรัชสมัยของพระนางเมื่อทรงเปลี่ยนชื่อรัชศกแล้วได้ออกพระราชโองการพระราชทานอภัยโทษเพื่อสร้างความนิยมของประชาชนที่มีต่อพระนางเองอีกด้วย (Yin, 2011, p. 4) ดังที่ปรากฏเนื้อหาในบันทึก มีเนื้อหาดังนี้

“รัชศกแรกชื่อซิง (嗣圣/Sisheng ค.ศ. 684 หมายถึง จักรพรรดิองค์ใหม่) เปลี่ยนชื่อปีรัชศกใหม่” “มีพระราชโองการพระราชทานอภัยโทษ เปลี่ยนชื่อรัชศกใหม่เป็นอารยธรรม (文明/Wenming ค.ศ. 684 หมายถึง อารยธรรม)” ในหน้าที่ 117 บันทึกเอาไว้ว่า “มีพระราชโองการพระราชทานอภัยโทษเปลี่ยนชื่อรัชศกใหม่เป็นกวงไฉ่ (光宅/Guangzhai หมายถึง เจ้าของที่ดินมีเขตแดนกว้างขวาง หรือ สร้างเมืองหลวง)” “มีพระราชโองการพระราชทานอภัยโทษ ปีแรกรัชศกชววกัง (垂拱/Chuangong ค.ศ. 685 หมายถึง ทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างง่าย) เปลี่ยนชื่อรัชศก”

จากการเปลี่ยนชื่อปีรัชศกรวมถึงการออกพระราชโองการพระราชทานอภัยโทษบ่อยครั้งแสดงให้เห็นว่า เป็นความต้องการของพระนางในการเพิ่มอำนาจทางการเมือง และเพื่อความเป็นสิริมงคลให้กับยุคสมัยที่ทรงปกครองอยู่ ซึ่งกิจกรรมทางการเมืองทั้งสองประการได้ส่งเสริมให้อำนาจทางการเมืองของพระนางมีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3) หมิงถั่ง (ท้องพระโรง明堂/Mingtang)

หมิงถั่ง หรือท้องพระโรงสำหรับออกอวาราชาการของ

จักรพรรดิ หมิงถึงไม่เพียงแต่เป็นกลุ่มสถาปตยกรรมเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญต่อการเมืองการปกครอง และคุณภาพของสังคมอีกด้วย นอกจากนี้จะเป็นสถานที่สำหรับจัดพิธีกรรมที่สำคัญแล้ว ยังเปรียบเหมือนสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอำนาจขัตรีย์และความศักดิ์สิทธิ์ (Shao, 2005, p. 14)

หมิงถึง เป็นสถานที่สำหรับขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ไหว้บรรพชนขัตรีย์ และใช้สำหรับเสด็จออกในพระราชพิธีสำคัญ ดังนั้น การสร้างหมิงถึงของจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนจึงมีนัยที่แสดงให้เห็นว่า พระนางให้ความสำคัญกับหมิงถึงในฐานะที่เป็นสถานที่ที่พระนางขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดินีตามที่มีการบันทึกไว้ในจี้จิงซูในหน้าที่ 118 และ 865 ดังนี้

“เมื่อเจ๋อเทียนออกกว่าราชกิจ ผู้นับถือหลักคำสอนในปรัชญาขงจื้อยื่นหนังสือขอสร้างหมิงถึงเจ๋อเทียนทรงยึดถือตามพระราชประสงค์ของจักรพรรดิเกาจงในพระบรมโกศมีพระดำรัสก็แต่เพียงกับเป่ย์เหมิงชวีซือ (北门学士/BeimengXueshi ตำแหน่งของขุนนางมีหน้าที่แต่งหรือเรียบเรียงหนังสือ) ไม่ทรงสนพระทัยคำพูดของขุนนางทั้งหลาย ปีที่ 3 รัชศกชวยก่ง (垂拱/Chuangong ค.ศ. 687) ทรงรื้อทำลายวิหารเฉียนหยวน (乾元殿/QianyuanDian) และสร้างหมิงถึง ณ ที่แห่งนั้น ปีที่ 4 รัชศกชวยก่ง (ค.ศ. 688) จึงสร้างหมิงถึงแล้วเสร็จ”

จากที่ได้กล่าวมา หมิงถึงเป็นสถานที่สำคัญในการสถาปนาอำนาจของราชวงศ์โจวของจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียน และกลายเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดินของพระนาง

4) ภัยพิบัติและคำสั่งการบรรเทาสาธารณภัย

ในจี้จิงซูได้ปรากฏว่ามีการจดบันทึกคำสั่งในการจัดการภัยพิบัติของจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียน และเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ ในช่วงของการปกครองของพระนางเอาไว้ด้วย ตามการบันทึกในจี้จิงซู หน้าที่ 118 ดังนี้

“เมืองซานตง (山东/Shandong) และเมืองเหอหนาน (河南/Henan) ประสบปัญหาทุพภิกขภัยราษฎรหิวโหยและอ่อนล้าจึงมีพระราชโองการให้กงซีชูชิง (司属卿/SishuQing) หวังจีซาน (王及善/Wang Jishan) ซีฝูชิง (司府卿/SishuQing) โอูหยางทง (欧阳通/Ouyang Tong) ตงกวนซือหลัง (冬官侍郎 / DongguanShilang) และตี้เหรินเจี๋ย (狄仁杰/Di Renjie) ไปตรวจสอบและผ่อนปรนทุกข์ให้แจกจ่ายเงินและสิ่งของพระราชทาน”

จากข้างต้นเห็นว่าอุ๋เจ๋อเทียนได้ส่งขุนนางบรรเทาสาธารณภัย และภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในยุคอุ๋เจ๋อเทียนปกครองประเทศ

2.3.2 ช่วงก่อนขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดินีอุ๋เจ๋อเทียน

จากการศึกษาพบว่า บันทึกจิวถังชูให้ความสำคัญกับเนื้อหา ในช่วงก่อนขึ้นครองราชย์เพียงร้อยละ 22 โดยประเด็นที่มีการบันทึกคือ

1) พระโอรสของอุ๋เจ๋อเทียน

ในจิวถังชู หน้าที่ 116 ได้บันทึกโอรสองค์ที่สามที่เสียชีวิต (李显/Li Xian) และโอรสที่สี่ (李旦/Li Dan) เอาไว้ว่า

“วันที่ 4 ธันวาคม ปีแรกของรัชศกหงต้า (弘道/HongDao ค.ศ.683) เจ้าชายหลี่เสียน ขึ้นครองราชย์และสถาปนาพระชนนีอุ๋เจ๋อเทียนไว้ที่พระบรมราชชนนีพันปีหลวง แต่พระราชชนนี (อุ๋เจ๋อเทียน) แย่งชิงอำนาจปกครอง ในวันนั้นทรงว่า ราชกิจทำหน้าที่จักรพรรดินีปีแรกของรัชศกซี้ (嗣圣/SiSheng ค.ศ. 684) ซึ่งเปลี่ยนชื่อรัชศก วันที่ 6 กุมภาพันธ์ จักรพรรดิหลี่เสียนถูกพระชนนีปลดออกจากราชบัลลังก์ และทรงถูกคุมขังเอาไว้ และถูกเปลี่ยนพระนามใหม่เป็น จื่อ (哲/Zhe) ในวันที่ 7 อ๋องยู (หลี่ตัน 李旦/LiDan) ได้รับแต่งตั้งให้เป็นจักรพรรดิ ขณะที่พระราชชนนียังทรงมีพระราชอำนาจในฐานะจักรพรรดินี เปลี่ยนชื่อรัชศกใหม่เป็นอารยธรรม (文明/Wenming)”

ในจิวถังชู หน้าที่ 2831 บันทึกเกี่ยวกับพระโอรสองค์โต เอาไว้ดังนี้

“หง (弘/Hong) จักรพรรดิกัตถุญเป็นพระโอรสองค์ที่ห้าของจักรพรรดิเกาจง รัชศกหยงฮุย (永徽/YongHui) ปีที่ 4 (ค.ศ. 653) ได้รับการแต่งตั้งเป็นฮ่องเต้ (代王/DaiWang) ต่อมาในปีแรกของรัชศกเซียนชิ่ง (ค.ศ. 656) ได้รับแต่งตั้งเป็นหวงไท่จื่อ หรือ องค์รัชทายาท (皇太子/HuanTaizi) และพระทานอภัยโทษทั่วราชอาณาจักร ฯลฯ ในรัชศกสง่างหยวน ปีที่ 2 (ค.ศ. 675) ไหว้จื่อสิ้นพระชนม์ขณะพระชันษาได้ 24 ปี จักรพรรดิเกาจงทรงโหม่นสลดเศร้าโศกอย่างมาก ด้วยพระเมตตาและทรงโปรดองค์ชายที่ควรคู่กับความกตัญญูทเวที และความตายโดยไม่สมควรว่าราชาก็เพียงพอที่จะเคารพ ฯลฯ ”

สำหรับพระโอรสองค์ที่สองที่เสียชีวิต (李贤/Li Xian) ยังมีการบันทึกในหน้าที่ 2,831 โดยมีเนื้อหาว่า

“ไหว้จื่อจางหวย (章怀太子/ZhanghuaiTaizi) หลี่เสียน

(李贤/Li Xian) อีกพระนามหนึ่งหมิงหยุน (明允/Mingyun) เป็นพระโอรสองค์ที่หกของจักรพรรดิถังเกาจงและจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียน ฯลฯ ”

หลังจากพระเชษฐาสืบพระชนม์พระองค์ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นองครักษ์ทนายท่างปรากฏในหน้าที่ 2,832 บันทึกว่า

“ในปีที่สองของรัชศกหยงชวน (永淳/Yongchun ค.ศ. 683) หลี่เซียนย่ายหรือโตนเนรเทศไปที่บาโจว (巴州/Bazhou ในปัจจุบันคือเขตปาโจวเมืองปางจ มณฑลเสฉวน) ในปีแรกของรัชศกอารยธรรม (文明/Wenming ค.ศ.684) จักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนทรงแทรกแซงการเมืองและมีพระราชโองการให้นายพลโจ้วจินอู่ (左金吾将军/Zuojinwujiangjun ขุนนางทหารชั้นสูงเท่ากับยศพันเอกสมัยใหม่) เชียวเหสินจี้ (丘神勣/QiushenZi ชื่อคน) รายงานความเคลื่อนไหวขององค์ชายหลี่เซียนในบาโจว เพื่อป้องกันเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดขณะที่เชียวเหสินจับคั้องค์ชายหลี่เซียนให้ทรงทำอัตวินิบาตกรรมภายในห้องของพระองค์”

จากบันทึกข้างต้นพบว่า มีการกล่าวถึงองค์ชายหลี่หรงและองค์หลี่เซียนถูกบังคับให้ปลงพระชนม์พระองค์เอง ส่วนองค์ชายหลี่เซียนขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิแต่ไร้ซึ่งอำนาจ ภายหลังถูกปลดและจองจำเอาไว้ ทำให้พระอนุชาหลี่ด้านได้รับการแต่งตั้งเป็นจักรพรรดิหุ่นเชิดเป็นที่น่าสนใจที่ว่า ทุกพระองค์ล้วนแล้วแต่ไม่มีพระราชอำนาจใด ๆ เนื่องจากอำนาจที่แท้จริงอยู่ที่พระมารดา

2) การเข้าสู่ราชสำนักในฐานะพระสนม

จักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนเข้าถวายตัวเป็นพระสนมถึงสองครั้ง โดยครั้งแรกในรัชสมัยจักรพรรดิถังไท่จง (ค.ศ. 626-649) และครั้งที่ 2 ในรัชสมัยจักรพรรดิถังเกาจง (ค.ศ. 649-683) ซึ่งในการเข้าวังครั้งที่สองนี้เอง ทำให้พระนางไต้เต้าจากพระสนมไปจนถึงจักรพรรดินีได้สำเร็จ โดยที่จี้ว่งชู่ได้มีการบันทึกเหตุการณ์ช่วงดังกล่าวเอาไว้ในหน้าที่ 115 ว่า

“เมื่อเจ๋อเทียนมีพระชันษาได้ 14 ปี จักรพรรดิไท่จงทรงได้ยินว่าพระนางเป็นสตรีที่มีโฉมงามและมีมารยาทเรียบร้อย จึงทรงมีบัญชาให้นำตัวนางเข้าวัง แต่งตั้งเป็นพระสนมชั้น 5 ตำแหน่งไฉเหริน (才人/Cairen หมายถึงผู้ฉลาดปราดเปรื่อง) แต่เมื่อจักรพรรดิไท่จงสวรรคต พระนางจึงต้องไปอาศัยอยู่ที่วัดกันเย่ (感业寺/Ganyesi)⁷”

⁷ ตามประเพณีถ้าจักรพรรดิสวรรคตสนมกำนัลต้องบวช อุทิศตัวถวายเพื่อจักรพรรดิที่สวรรคต

สำหรับการเข้าวังครั้งที่สอง ด้วยความทะเยอทะยานของจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนจึงทรงไต่เต้าจากพระสนมชั้น 5 ไฉเหริน ไปจนถึงพระสนมชั้นที่ 1 ตำแหน่งเฉินเฟย (宸妃/Chenfei) จนในที่สุดได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอัครมเหสีซึ่งในจี้วังซู หน้าที่ 115 ได้บันทึกว่า “ในเวลาจักรพรรดินีหวัง และพระสนมเสี่ยวเหลียงตี้ (良娣/Liangdi ตำแหน่งพระสนมชั้น 3 หมายถึง ผู้ประพฤติดังาม) มักจะแข่งขันกับอู่เจ๋อ (อู่เจ๋อเทียนขณะอยู่ในตำแหน่งพระสนมชั้น 2 หมายถึง ผู้มีความงามเป็นเลิศ) ต่างก็ให้ร้ายซึ่งกันและกัน หากแต่จักรพรรดิถึงแก่จางไม่ทรงฟังคำทัดทาน กลับยกตำแหน่งเฉินเฟย (宸妃/Chenfei ตำแหน่งพระ สนมชั้น 1 เฉิน หมายถึง ที่ตั้งของดาวเหนือมักใช้เรียกพระราชวังและบัลลังก์ และใช้เป็นชื่อแทนของจักรพรรดิ) ให้กับพระสนมอู่ ปีที่ 6 รัชศกหยงฮุย (永徽/Yonghui ค.ศ. 655) จักรพรรดินีหวังถูกปลดออกจากตำแหน่ง พระสนมอู่ทรงได้รับการสถาปนาขึ้นแทน”

หลังจากที่ทรงได้รับตำแหน่ง พระนางได้มีบทบาทในฐานะจักรพรรดินีที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง แสดงออกถึงความรู้ความสามารถได้อย่างชัดเจน เห็นได้จากที่มีการบันทึกเอาไว้ในจี้วังซู หน้าที่ 115 เนื้อความว่า

“จักรพรรดินีเทียนทรงพระปรีชาและทรงมีชั้นเชิงมีพระอริยาคัยอ่อนโยนรวมทั้งมีความรู้ด้านวรรณคดีและประวัติศาสตร์” และในจี้วังซู หน้าที่ 100 บันทึกว่า “เมื่อจักรพรรดิเกาจงทรงได้รับความทุกข์ทรมานจากพระอาการประชวรอัมพาตแขนและขา ขุนนางทั้งหลายจึงถวายฎีกาการบบังคมทูลฯ ขอพระบรมราชานุญาตให้ทรงมอบอำนาจการตัดสินใจเรื่องการบริหารราชการแผ่นดินทั้งหมดแก่จักรพรรดินีเทียนนับแต่นั้นมา พระนางจึงมีส่วนสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินไม่ต่างจากจักรพรรดินานหลายทศวรรษ ยุคนั้นในนามว่าสองซ่ง (二圣/Er Sheng หมายถึง สูงสุด)”

จากหลักฐานข้างต้นจะเห็นว่าจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนทรงมีความทะเยอทะยานและพระปรีชาด้วยการแข่งขันพระองค์เองกับเหล่าสนมรวมทั้งจักรพรรดินีองค์ก่อนจนสามารถเอาชนะและขึ้นดำรงตำแหน่งจักรพรรดินีได้ ต่อมาจักรพรรดิเกาจงได้มอบอำนาจทางการเมืองและการปกครองให้กับพระนางมีสิทธิตัดสินใจพระทัยเทียบเท่าองค์จักรพรรดิ

3) อู่เจ๋อเทียนยึดอำนาจการเมืองการปกครองในฐานะ
หวงไท่โฮ่ว “พระพันปีหลวง” (皇太后/HuangTaihou)

เมื่อจักรพรรดิถังเกาจงสวรรคตใน ค.ศ. 683 องค์รัชทายาท หลี่เสียน (李显/Li Xian) ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระบิดาเป็นจักรพรรดิ หากแต่ไร้อำนาจ ในการปกครอง เนื่องจากจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนทรงยึดอำนาจการบริหารราชการ แผ่นดินจากองค์จักรพรรดิมาไว้ที่พระนางเอง และทรงดำรงพระยศหวงไท่โฮ่วหรือ “พระบรมราชชนนีพันปีหลวง” เหตุการณ์ช่วงดังกล่าวได้รับการบันทึกเอาไว้ในจี้จี้ชู่ หน้า ที่ 116 มีเนื้อหาว่า

“เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม ปีแรกของรัชศกหงต้าว (弘道/Hongdao ค.ศ. 683) จักรพรรดิสวรรคต องค์ชายหลี่เสียนขึ้นครองราชสมบัติทรง สถาปนาพระมารดาขึ้นเป็นหวงไท่โฮ่วด้วยความปรารถนาในราชบัลลังก์ของหวงไท่โฮ่ว พระนางจึงทรงออกว่าราชการในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนองค์จักรพรรดิ”

ดังที่ได้รับการบันทึกเอาไว้ในจี้จี้ชู่ จักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียน ทรงได้รับการสถาปนาเป็น “พระบรมราชชนนีพันปีหลวง” ขององค์จักรพรรดิ พระราชโอรสของพระนาง จากนั้นทรงเข้ามาแทรกแซงพระราชอำนาจขององค์จักรพรรดิ ด้วยการยึดอำนาจจากพระโอรส ออกว่าราชการในฐานะผู้สำเร็จราชการ

สรุปผลการวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนในบันทึกประวัติศาสตร์ นิพนธ์จีนสมัยห้าราชวงศ์สิบรัฐ “จี้จี้ชู่” (旧唐书/Jiu Tangshu) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาว่ามีรูปแบบและเนื้อหาที่บันทึกเป็นอย่างไร โดยใช้วิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจี้จี้ชู่เป็นหลัก ร่วมกับใช้ วิทยานิพนธ์ควบคู่กับบทความที่เกี่ยวข้องเป็นเอกสารเพิ่มเติมจี้จี้ชู่ ผลการศึกษาพบว่า จี้จี้ชู่เป็นรูปแบบ Biography (纪传体/JizhuanTi) มีจุดมุ่งหมายการบันทึกจี้จี้ชู่ คือเพื่อบันทึกประวัติศาสตร์และแสดงการปกครองที่สืบทอดมาจากช่วงราชวงศ์ถัง การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนใน จี้จี้ชู่ มีเนื้อหาแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนแรกช่วงดำรงตำแหน่งจักรพรรดินี มีการบันทึกเนื้อหามากที่สุด (ร้อยละ 78) มีรายละเอียด คือ 1) การแต่งตั้งและลงโทษขุนนาง ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า พระนางทรงแต่งตั้งขุนนางให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น ส่งผลให้กลุ่มขุนนางเหล่านี้ มีอำนาจ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากพระองค์ทรงหวั่นเกรงการถูกต่อต้านจากขุนนางเหล่านี้

ทั้งยังเป็นการเสริมพระราชอำนาจของพระองค์ให้มั่นคงอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ พระนางยังทรงลงโทษขุนนางด้วยการสั่งประหารขุนนางแห่งราชสำนักหลี่ และขุนนางที่ต่อต้านเพื่อล้มล้างการปกครองพระนาง 2) การเปลี่ยนชื่อรัชศกและพระราชทานอภัยโทษจากบันทึกที่กล่าวถึงประเด็นดังกล่าว พบว่า พระนางทรงเปลี่ยนชื่อรัชศกและพระราชทานอภัยโทษอยู่บ่อยครั้ง โดยที่การเปลี่ยนชื่อรัชศกนั้นแฝงเอาไว้ซึ่งความหมายทางการเมืองเพื่อเพิ่มอำนาจให้กับพระนาง เช่น รัชศกแรกชื่อชิ่ง (嗣圣/SiSheng ค.ศ. 684 หมายถึงจักรพรรดิองค์ใหม่) และเพื่อความเป็นสิริมงคล เช่น รัชศกใหม่เป็นกวงจี้ (光宅/GuangZhai หมายถึง เจ้าของที่ดินมีเขตแดนกว้างขวาง หรือ สร้างเมืองหลวง) 3) หมิงถัง (ท้องพระโรง明堂/MingTang) หมิงถังเป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับคำสั่งให้สร้างขึ้นโดยจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียนเป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในการสร้างอำนาจของราชวงศ์โจว สถานที่ดังกล่าวยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครองและการสนับสนุนทางจิตวิทยาของอู่เจ๋อเทียน และ 4) ภัยพิบัติและคำสั่งบรรเทาสาธารณภัย อู่เจ๋อเทียนได้สั่งขุนนางบรรเทาสาธารณภัยเมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้นในยุคอู่เจ๋อเทียนปกครองประเทศ

ส่วนที่สอง ช่วงก่อนขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดินีอู่เจ๋อเทียน (บันทึก ร้อยละ 22) มีรายละเอียดเกี่ยวข้องกับประเด็นดังนี้ 1) พระโอรสของอู่เจ๋อเทียน องค์ชายหลี่หง (李弘/Li Hong) และองค์ชายหลี่เซียน (李贤/Li Xian) ถูกบังคับให้ปลงพระชนม์พระองค์เอง ส่วนองค์ชายหลี่เสียน (李显/Li Xian) ขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิแต่ไร้ซึ่งอำนาจ ภายหลังถูกทอดทิ้งและนำตัวไปคุมขัง พระอนุชาหลี่ตัน (李旦/Li Dan) จึงขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิหุ่นเชิดให้กับพระมารดาที่ทรงมีอำนาจทางการเมืองการปกครองโดยแท้จริง 2) การเข้าสู่ราชสำนักในฐานะพระสนม การที่พระนางไต้เต๋าจากตำแหน่งพระสนมขึ้นไปถึงตำแหน่งพระอัครมเหสี และภายหลังจากการขึ้นสู่ตำแหน่งนี้ จักรพรรดิเฝ้าทรมอบอำนาจทางการเมืองให้กับพระนาง ทำให้ทรงมีสิทธิในการตัดสินใจเท่าเทียมกับองค์จักรพรรดิ แสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถในด้านการเมืองการปกครองของพระนางอย่างชัดเจน และ 3) การยึดอำนาจการเมืองการปกครองในฐานะหวงไท่โฮ่ว (皇太后/The Royal Millennium) ทรงยึดอำนาจจากโอรส และกลายเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ดีกว่าราชการแผ่นดิน

ถึงแม้ว่า การบันทึกเรื่องราวของอู่เจ๋อเทียนในจี้จี้ถังยังมีประเด็นที่ไม่ชัดเจน เช่น การตายของบุตรสาว แต่บทความนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ในจี้จี้ถังได้บันทึกเหตุการณ์

ทางการเมืองของอุ๋เอ๋เอี้ยนเป็นประเด็นสำคัญที่สุด ส่วนการบันทึกถึงชีวประวัติมีเพียงบางส่วนเท่านั้น นอกจากนั้น ในจี้วังซูได้บันทึกเรื่องราวของอุ๋เอ๋เอี้ยนเอาไว้แบบกลางไม่ได้ชี้ว่าดีหรือร้าย จากการปรากฏการใช้คำระบุถึงฐานันดรศักดิ์ของพระนางตามลำดับสถานะในช่วงเวลานั้น ๆ นับตั้งแต่การเป็นจักรพรรดินีเจ๋อเทียน หวงไท่โฮ่ว หรือพระพันปีหลวง จนกระทั่งการก้าวขึ้นไปเป็นกษัตริย์ในฐานะพระจักรพรรดินี อย่างไรก็ตาม ในจี้วังซูยังปรากฏว่า มีการบันทึกเรื่องราวการช่วงชิงอำนาจของพระนางกับพระโอรส การออกพระราชโองการลงโทษประหารชีวิตขุนนางของราชสำนักหลี่ และขุนนางที่ทำการต่อต้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการบันทึกเกี่ยวกับจักรพรรดินีอุ๋เอ๋เอี้ยนในยุคสมัยดังกล่าวมีทั้งด้านบวกและด้านลบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยจะเห็นว่าเนื้อหาการบันทึกสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ช่วงดำรงตำแหน่งจักรพรรดินีและช่วงก่อนขึ้นครองราชย์ที่สะท้อนให้เห็นถึงฐานะที่แตกต่างกันของพระนางอุ๋เอ๋เอี้ยนในการบันทึกเนื้อหาดีทั้งดีและด้านร้าย หรือเรียกว่าด้านบวกและด้านลบ เนื้อหาการบันทึกส่วนแรกที่มีเนื้อหาการบันทึกมากที่สุด ช่วงดำรงตำแหน่งจักรพรรดินี ข้อ 1 การแต่งตั้งและลงโทษขุนนาง เนื่องจากอุ๋เอ๋เอี้ยนห่วงเกรงต่อการเกิดกบฏจากขุนนาง จึงได้ทำการการแต่งตั้งและลงโทษขุนนางซึ่งมีความสอดคล้องกับงานของ Zhang (2014) เรื่องการศึกษาการเมืองการปกครองที่ใช้ขุนนางโหดร้าย ในยุคอุ๋เอ๋เอี้ยนแต่งตั้งขุนนางจำนวนมากและหลายครั้ง สอดคล้องกับงานของ Qie (2019) การศึกษาเกี่ยวกับการคัดเลือกขุนนางในยุคอุ๋เอ๋เอี้ยน ส่วนที่ต่อยอดเพิ่มเติมของบทความนี้พบว่า มีการบันทึกการจัดการกบฏจากขุนนางในสมัยจักรพรรดินีอุ๋เอ๋เอี้ยน ซึ่งในงานอื่น ๆ ยังไม่ปรากฏ ข้อ 2 การเปลี่ยนชื่อรัชศกและพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งในยุคที่จักรพรรดินีอุ๋เอ๋เอี้ยนปกครองราชวงศ์มีการเปลี่ยนชื่อรัชศกและการพระราชทานอภัยโทษหลายครั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yin (2011) เรื่องการพระราชทานอภัยโทษในยุคอุ๋เอ๋เอี้ยน และงานชิ้นนี้ยังพบว่า จักรพรรดินีอุ๋เอ๋เอี้ยนใช้การเปลี่ยนชื่อรัชศกและการพระราชทานอภัยโทษพร้อมกันเพื่อให้การปกครองของพระองค์มีความมั่นคงขึ้น ข้อ 3 หมิงถัง (ท้องพระโรง明堂/MingTang) สถานที่ดังกล่าวยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง และการสนับสนุนทางจิตวิทยาของอุ๋เอ๋เอี้ยนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shao (2005)

เรื่องการเมืองของอุ๋เจ้อเทียนในหมิงถึง (โง่งห้องพระโรง明堂/MingTang) และเพลิงไหม้ครั้งใหญ่ในหมิงถึง และข้อ 4 ภัยพิบัติและคำสั่งบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งประเด็นนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีงานวิจัยขึ้นใดเคยศึกษามาก่อน

ส่วนที่สองช่วงก่อนขึ้นครองราชย์ ข้อ 1 พระโอรสของอุ๋เจ้อเทียน ซึ่งโอรสจักรพรรดินีอุ๋เจ้อเทียนได้รับการบันทึกความสัมพันธ์ระหว่างอุ๋เจ้อเทียนกับโอรสสอดคล้องกับงานของ Si (2014) เรื่องการศึกษาบุคลิกภาพและความสัมพันธ์กับคนที่สำคัญของอุ๋เจ้อเทียน ข้อ 2 การเข้าสู่ราชสำนักในฐานะพระสนม และข้อ 3 การยึดอำนาจการเมืองการปกครองในฐานะหวังไท่โฮ่ว ซึ่งอุ๋เจ้อเทียนมีความสามารถในการเมืองการปกครอง และขึ้นตำแหน่งเป็นหวังไท่โฮ่วก็ยึดอำนาจการปกครองสอดคล้องกับงานของ Liu (2013) เรื่องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของอุ๋เจ้อเทียน และงานของ Si (2014) เรื่องการศึกษาบุคลิกภาพและความสัมพันธ์กับคนที่สำคัญของอุ๋เจ้อเทียนงานชิ้นนี้ยังแสดงให้เห็นว่า การบันทึกเกี่ยวกับพระโอรสของพระนางอุ๋เจ้อเทียนภายหลังขึ้นครองราชย์ยังคงได้รับการบันทึกไว้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังพบว่าการเปลี่ยนฐานะของพระนางอุ๋เจ้อเทียนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระนางอุ๋เจ้อเทียนกับพระโอรสเปลี่ยนไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

บทความนี้เน้นการศึกษาบันทึกที่เก่าสุดในสมัยห้าวราชวงศ์ลิบรัฐ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป คือการศึกษาจากเอกสารประเภทต่าง ๆ ที่มีการเขียนถึงพระนางอุ๋เจ้อเทียนในยุคต่อมาว่าเป็นอย่างไร มีเอกสารประเภทใดบ้างมีการเพิ่มเติม ลดทอนหรือลบเลือนจากเอกสารเก่าสุดจื๊วถึงซูและเป็นลักษณะอย่างไร มีรูปแบบการบันทึกไว้อย่างไร นอกจากนี้ น่าจะมีการนำประเด็นบทบาทหญิงชายเข้ามาศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Cheng, F. (2014). *Research on Wu Ze Tian's Image in TV Series* (Master's Thesis). Shandong Normal University, Jinan.
- Han, G. P. & Zhen, X. M. (1974). Evaluation on Wu Zetian. *Journal of Xiamen University (A Quarterly for Studies in Arts & Social Sciences)*, 49 (1), 54-64.
- He, Y. M. (2018). Wu Zetian's significant contribution to the improvement of the imperial examination system. *Qianling Culture Research*, 14(1), 4.
- Huang, J. N. (2017). *Study on the System of Preventing and Punishing Officials 'Corruption in the Period of Wu Zetian* (Master's Thesis). Xiangtan University, Xiangtan.
- Jiao, R. (2012). *Study on Wu Zetian and Buddhism* (Master's Thesis). Xiangtan University, Xiangtan.
- Liu, J. (2013). *Research on the Image Evolution of Wu Zetian* (Master's Thesis). Shaanxi University of Technology, Hanzhong.
- Li, N. (2014). On the Dialectical Development and Characteristics of Biographical History Books. *Journal of Sichuan College of Education*, 30(2), 121-124.
- Liu, X. et al. (1945). *Chiu T'ang Shu* (1975ed.). Beijing: Zhong Hua Book Company.
- Luo, B. L. (1997). Dialectical Development of the Genre of Ancient Chinese History Books. *Journal of Historical Science*, 47(5), 2-8.
- Qie, N. N. (2019). *Study on Official Selection during the Wu Zetian Period* (Master's Thesis). Northeast Normal University, Changchun.
- Si, H. D. (2014). *Wu Zetian's Personality and Important Interpersonal Relationship Research* (Doctoral Dissertation). Wuhan University, Wuhan.

- Sun, H. L. (2011). *New Examination of Chastity in Ancient China* (Doctoral Dissertation). Heilongjiang University, Harbin.
- Shi, Z. W. (1974). Great Successful Politician Wu Zetian. *Journal of Northwest Normal University (Social Sciences)*, 33(3), 31-38.
- Shao, Z. G. (2005). Wu Zetian Political Etiquette and Political Etiquette Fire Test. *Tangdu Journal*, 21(2), 14-20.
- Yin, J. (2011). *Amnesty during the Wu Zetian Period* (Master's Thesis). Jinan University, Guangzhou.
- Zhang, D. W. (2014). *A Study on Torturer Politics during the Wu Zetian Period* (Master's Thesis). Xiamen University, Xiamen.
- Zhang, R. F. (2006). *Study on the Poetry Circles during Wu Zetian's Reign* (Master's Thesis). Inner Mongol Normal University, Huhhot